
**12.00.01 ТЕОРИЯ И ИСТОРИЯ ГОСУДАРСТВА И ПРАВА.
ИСТОРИЯ ПРАВОВЫХ УЧЕНИЙ**

Шахзод Алиханович Сайдуллаев,

Тошкент давлат юридик университети
"Давлат ва ҳуқуқ назарияси ва тарихи"
кафедраси мудири
юридик фанлар номзоди, доцент

<http://dx.doi.org/10.26739/2181-9130-2019-7-6>

**ЖАМИЯТ ҲУҚУҚИЙ ОНГИ ВА МАДАНИЯТИНИ
ЮКСАЛТИРИШ - ҲАРАКАТЛАР СТРАТЕГИЯСИНИНГ МУҲИМ
ЙЎНАЛИШИ**

Аннотация: мақолада жамият ҳуқуқий онги ва маданиятини юксалтириш борасидаги ташкилий-ҳуқуқий масалалар таҳлил этилган. Унда ҳуқуқий онг, ҳуқуқий маданият, ҳуқуқий ахборот, қонунийлик ва ҳуқуқий тартибот ўртасидаги нисбат масалалари кўриб чиқилган. Муаллиф томонидан Ўзбекистон Республикасида жамият ҳуқуқий онги ва маданиятини юксалтириш борасида таклиф ва тавсиялар илгари сурилган.

Калит сўзлар: ҳуқуқий онг, ҳуқуқий маданият, ҳуқуқий ахборот, қонунийлик, қонун ҳужжатлари.

Шахзод Алиханович Сайдуллаев,

Заведующий кафедрой "Теория и история
государства и права" Ташкентского
государственного юридического университета
кандидат юридических наук, доцент

**ПОВЫШЕНИЕ ПРАВОСОЗНАНИЯ И ПРАВОВОЙ КУЛЬТУРЫ
ОБЩЕСТВА - ВАЖНОЕ НАПРАВЛЕНИЕ СТРАТЕГИИ
ДЕЙСТВИЙ**

Аннотация: в статье анализируются организационно-правовые вопросы повышения правосознания и правовой культуры общества. Рассмотрены вопросы соотношения понятий правосознание, правовой культуры, правовой информации, законности и законодательных актов. Автором выдвигаются предложения и рекомендации по повышению правосознания и правовой культуры в Республике Узбекистан.

Ключевые слова: правосознание, правовая культура, правовая информация, законность, законодательные акты.

Shakhzod Alikhanovich Saydullaev,

Head of the Department of Theory
and History of State and Law
of the Tashkent State University of Law
Associate Professor, PhD in Law

**IMPROVING THE LEGAL CONSCIOUSNESS AND LEGAL
CULTURE OF THE SOCIETY IS AN IMPORTANT DIRECTION OF
THE STRATEGY OF ACTION**

2019 №7

Annotation: in the article, analyzes the organizational and legal issues to improve legal awareness and the legal culture of society. And also considered the relationship of the concepts of legal consciousness, legal culture, legal information, legality and legislation. The author puts forward suggestions and commendations for raising legal awareness and the legal culture of society in the Republic of Uzbekistan.

Key word: legal consciousness, legal culture, legal information, legality, acts of legislation.

For citation: Shakhzod Alikhanovich Saydullaev. IMPROVING THE LEGAL CONSCIOUSNESS AND LEGAL CULTURE OF THE SOCIETY IS AN IMPORTANT DIRECTION OF THE STRATEGY OF ACTION. Journal of Law Research. 2019, 7 vol., issue 1, pp. 47-54

Бугунги кунда мустақил юртимиз чуқур янгиланиш жараёнларини бошдан кечирмоқда, демократик ривожланишнинг барча йўналишларида янги сифат ўзгаришлари содир бўлмоқда. Том маънода тарихий аҳамиятга эга бўлган ушбу жараёнларга 2017 йилнинг 7 февralида қабул қилинган 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегияси дастуриламал бўлиб хизмат қилмоқда [1]. Ижтимоий ҳаётнинг барча соҳаларини либераллаштириш ва модернизациялаш, давлат ва жамият тараққиётини янги босқичга кўтариш, халқ фаровонлигини ошириш каби кенг қўламли ислохотларни назарда тутган мазкур ҳужжатдаги вазифалар биринкетин амалга оширилмоқда.

Таъкидлаш жоизки, Ҳаракатлар стратегиясида белгиланган муҳим чоратadbирлар Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги ва унинг тизимига кирувчи идора ва муассасалар олдига ҳам аниқ вазифаларни қўйган. Ушбу ҳужжатнинг "Қонун устуворлигини таъминлаш ва суд-ҳуқуқ тизимини янада ислоҳ қилишнинг устувор йўналишлари" бўлимида белгиланган ишларнинг ўз вақтида ва сифатли амалга оширилиши - жамиятда қонун устуворлигини янада мустаҳкамлаш, суд ҳокимиятининг инсон ҳуқуқ ва эркинликларини ҳимоя қилишдаги ролини кучайтириш, фуқаролар ҳуқуқий онги ва маданиятини юксалтиришда ҳал қилувчи аҳамият касб этади. Зеро, аҳолининг ҳуқуқий маданиятини ошириш мамлакатимизда кечаётган демократик ўзгариш ва ислохотлар самарадорлигининг муҳим шарти ҳисобланади.

Мазкур ислохотлар натижаси эса, авваламбор, мамлакатимизни янада демократлаштириш ва либераллаштириш борасидаги саъй-ҳаракатлар суръатига, фуқароларнинг ижтимоий-сиёсий фаоллигига ҳамда уларнинг юртимиз келажаги ва тақдирига дахлдор масъулиятли вазифаларни ўз зиммасига олишга қай даражада тайёр эканига боғлиқдир.

Маълумки, ҳуқуқий онг ва маданият қонунларни нафақат билишни, балки қонун талабларига итоат этишни ҳам англатади. Ҳуқуқий онгнинг ўсиши - бу ҳуқуқий маданиятнинг ўсиши, қонунларни ижро этиш ва ҳурмат қилиш даражасининг ошиши демакдир. Бинобарин, кишиларда юксак ҳуқуқий онг бўлмаса, улар яшайдиган жамиятда демократия ҳам бўлмайди.

Албатта, фуқаро ҳамма қонунларни мукамал билиши мумкин эмас, аммо у энг муҳим, ўзининг ҳуқуқ ва бурчларига оид қонунларни яхши ўзлаштириши талаб этиладики, бу унинг конституциявий мажбурияти ҳамдир.

Шу боис аҳоли ўртасида қонунга қатъий риоя этадиган фуқароларнинг ҳаракатларига ҳурмат билан муносабатда бўлиш, ўзининг конституциявий ҳуқуқлари ва бурчларини англаб етиш, Ватани тақдирига, содир бўлаётган воқеаларга яқин дахлдорлик ҳиссини кучайтиришга қаратилган ҳуқуқий

тарғиботнинг самарали тизимини йўлга қўйиш юзасидан талай ишлар амалга оширилмоқда.

Бинобарин, Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёевнинг мамлакат Конституцияси қабул қилинганининг 24 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги маърузасида қонунлар мазмун-моҳиятини халқимизга ва масъул ижрочиларга ўз вақтида етказиш, улар ижросини тўғри ташкил этиш ҳамда қонун талабларига қатъий амал қилишни таъминлаш бўйича аниқ ишлайдиган механизм яратиш вазифаси қўйилганди [2].

Таъкидлаш лозимки, истиқлол йиллари миллий қонунчилик тизимида амалга оширилган салмоқли чора-тадбирларга қарамай, мамлакатимизда қонун ҳужжатларини, жумладан, расмий ҳужжатларни тарқатишнинг ягона механизми ва тартиби мавжуд эмас эди. Шу нуқтаи назардан ҳам Ўзбекистон Республикаси Президентининг "Қонун ҳужжатларини тарқатиш тизимини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарори ушбу соҳа ривожига муҳим қадам бўлди.

Мазкур қарор, энг аввало, қонун ҳужжатларини тарқатиш тизимини комплекс тартибга солиш, шиддат билан ривожланиб бораётган иқтисодий-ижтимоий муносабатлар жараёнида аҳолининг ижтимоий фаол қатлами, жумладан, тадбиркорлар ва ёшларнинг ахборотга бўлган эҳтиёжларини таъминлаш, норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни тарқатиш тизимини тубдан такомиллаштиришга хизмат қилади.

Ушбу ҳужжат асосида янги қабул қилинган қонунларнинг самарали ва ўз вақтида ижро этилишини таъминлашнинг ҳамда уларни ижрочиларга етказишнинг яхлит механизми шакллантирилдики, унинг асосий жиҳатлари сифатида қуйидагиларни ажратиб кўрсатиш мумкин:

Биринчидан, янги қабул қилинган қонун ҳужжатларини давлат органлари ва бошқа ташкилотларга тўғридан-тўғри ижро этиш ҳамда амалиётда қўллаш учун расмий тарқатма орқали юборишнинг ягона тартиби ва муддатлари белгиланди. Хусусан, масъул орган зиммасига янги қабул қилинган ҳужжатларни Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базасига бир кунлик муддатда жойлаштириш ва ҳар ҳафта Ўзбекистон Республикасининг қонун ҳужжатлари тўпламида эълон қилиб бориш вазифаси юклатилди.

Иккинчидан, давлат органлари ва ташкилотларининг норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни тарқатиш бўйича фаолиятини мувофиқлаштирувчи, услубий раҳбарлик ва назорат қилувчи ваколатли орган сифатида Адлия вазирлиги белгиланди. Шунингдек, Адлия вазирлиги бир кунлик муддатда норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни ва тегишли ахборот-таҳлилий материалларни электрон шаклда Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгилаб бериладиган рўйхат бўйича барча давлат органлари ва ташкилотларига етказилишини таъминлаши белгилаб қўйилди.

Учинчидан, тегишли қонунлар қабул қилингандан кейин унинг ижросини ижрочиларга етказиш ҳамда аҳоли ўртасида моҳияти ва аҳамиятини тушунтиришни ташкил этишга масъул бўлган давлат органлари Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатасига киритилаётган қонун лойиҳалари матнларида кўрсатилиши, ҳужжат моҳияти ва аҳамиятини аҳолига тушунтириш бўйича чора-тадбирлар режаси тасдиқланиши мустаҳкамланди, шунингдек ушбу йўналишда медиа-режалар ишлаб чиқиш, ҳуқуқий тарғибот бўйича гуруҳлар тузиш, туркум теле, радио кўрсатувлар ташкил қилиш, ОАВда мақолалар, ахборот материаллари эълон қилиш кўзда тутилди.

Тўртинчидан, қабул қилинган қонун ҳужжатларининг ҳуқуқий мазмуни ва аҳамиятини тарғиб қилиш тартиби янада такомиллаштирилди, хусусан, норматив-ҳуқуқий ҳужжатни ишлаб чиқиш жараёнида тайёрланган ахборот-таҳлилий материаллар асосида тарғибот амалга оширилиши кўзда тутилдики, бу айни ҳужжатнинг мазмун-моҳиятини кишиларга тўлиқроқ етказишга хизмат қилади.

Бешинчидан, ҳар йили Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенати ва халқ депутатлари Кенгашларида Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги ва адлия бошқармаларининг норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни тарқатиш соҳасидаги ҳисоботларини эшитиш амалиёти йўлга қўйилди.

Мазкур қарор асосида, шунингдек Ўзбекистон Республикасининг "Ҳуқуқий ахборотни тарқатиш ва ундан фойдаланишни таъминлаш тўғрисида"ги Қонуни қабул қилинди [3]. Ушбу Қонуннинг асосий моҳиятини ҳар бир норматив-ҳуқуқий ҳужжат ва уларга киритилаётган ўзгартиш ва қўшимчалар барча давлат органлари ва ташкилотларига, ижрочиларга, ҳар бир маҳалла, кутубхона ва таълим муассасасига ўз вақтида етиб бориши ҳамда улардан эркин фойдаланиш имконияти таъминланиши ташкил этади.

Қонунда Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги ҳуқуқий ахборотни тарқатиш соҳасида махсус ваколатли давлат органи сифатида қайд этилиб, унга давлат органларининг ҳуқуқий ахборотни тарқатиш бўйича фаолиятини самарали мувофиқлаштириш, услубий раҳбарлик қилиш вазифаси юкланди.

Юқоридагилар билан бир қаторда, мамлакатимизда қабул қилинаётган норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни фуқаролар эътиборига етказиш самарадорлигини ошириш мақсадида Ўзбекистон Республикасининг "Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар тўғрисида"ги Қонунига мувофиқ Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси ҳам норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар эълон қилинадиган расмий манбалар қаторидан жой олган [4]. Қонун ҳужжатлари миллий базасининг расмий манба сифатида эътироф этилиши ҳар бир фуқарога ўзининг ҳуқуқ ва эркинликларига дахлдор норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар билан тезкор танишиш, амалиётчи юристлар учун эса ҳар қандай жойда амалий масалаларга ҳуқуқий ечим топиш имконини кенгайтиради. Бундан ташқари, у бўлажак юридик кадрлар - модулга асосланган тизимда таълим олаётган университет талабаларининг машгулотлар жараёнида мураккаб қазусларни ечиш, юридик соҳа тадқиқотчилари учун эса илмий иш олиб бориш самарадорлигини оширади. Булар охир-пировардида фуқаролар ҳуқуқий онги ва маданиятининг сезиларли юксалишига ўзининг ижобий таъсирини кўрсатади.

Шуни алоҳида қайд этиш жоизки, аҳолининг ҳуқуқий онги ва маданиятини оширишда ҳуқуқат қарорига биноан ташкил этилган Ўзбекистон Республикаси норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар лойиҳаларининг муҳокамаси портали (www.regulation.gov.uz) ҳам қатга аҳамият касб этади.

Ўз навбатида, аҳолини янги норматив-ҳуқуқий ҳужжатлардан хабардор этиш мақсадида расмий ҳуқуқий манба - "Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами" - "Собрание законодательства Республики Узбекистан" ҳамда "Ўзбекистон Республикаси халқаро шартномалари тўплами" - "Сборник международных договоров Республики Узбекистан" нашрлари мунтазам чоп этиб келинмоқда.

Мамлакатимизда қонун ҳужжатларини тарқатиш бўйича жорий этилган бу ягона механизм қабул қилинаётган қонунларнинг тўлиқлиги, ҳаётийлиги ва тўғридан-

---

тўғри амалга ошириш тизимини яратиш, уларнинг ислохотлар самарасига таъсири ва ижтимоий муносабатларни бевосита тартибга солишдаги ролини оширишга, қонун устуворлигини таъминлашга, давлат ва ҳўжалик бошқаруви органлари томонидан қабул қилинган қонунларни ўз вақтида ҳамда бир хил қўллашга, давлат органлари мансабдор шахсларининг бу борадаги масъулиятини кучайтиришга, аҳоли ҳуқуқий онги ва ҳуқуқий маданиятини ошириш орқали уларнинг ислохотлар жараёнида фаол иштирокини таъминлашга ҳамда фуқароларни қонунга ҳурмат руҳида тарбиялашга хизмат қилади.

Албатта, жамият ҳуқуқий онги ва маданиятининг юксалиши қўп жиҳатдан ҳуқуқшунос мутахассисларнинг малакаси, билими билан ҳам боғлиқ. Zero, ҳуқуқий ахборот аҳоли кенг қатламларига аксарият ҳолларда ҳуқуқшунослар орқали етказилади. Адлия вазирлиги томонидан юристларнинг касбий малакаси, билим ва кўникмаларини оширишга катта аҳамият берилишининг асосий сабабларидан бири ҳам шу. Юристлар малакасини ошириш марказида адлия, суд, юридик хизмат, адвокатура бўйича ҳуқуқшунос кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш, захирада бўлган ва илк бор судья лавозимларига тақдим этилаётган шахсларни махсус курсларда ўқитиш, юридик олий таълим муассасалари ҳуқуқшунослик фанлари профессор-ўқитувчиларининг малакасини ошириш кабилар йўлга қўйилган.

Айниқса Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 9 январдаги ПФ-5618-сон Фармони билан тасдиқланган "Жамиятда ҳуқуқий маданиятни юксалтириш концепцияси" мамлакатимизда бу борадаги ташкилий-ҳуқуқий механизмларни такомиллаштиришда муҳим йўналишларни белгилаб берди [5].

Айни пайтда, мамлакатимизда кечаётган демократик янгиланишлар аҳолининг ҳуқуқий онги ва маданиятига ҳам ўз таъсирини ўтказмасдан қолмайди. Хусусан, тадбиркорлик ва иқтисодий фаолият эркинлиги, хусусий мулкчилик мафкурасининг ижтимоий онгга сингиши, мулкий мустақиллик ва юридик тенглик, иқтисодий муносабатларда қонун устуворлиги каби илгор гоълар ҳуқуқий онг ва маданият мазмунига сингиб кетади.

Шу билан бирга, шахсларнинг фаоллиги янгиланишлар даврида салбий гоълар асосида нотўғри йўлдан ҳам кетиши мумкин. Баъзилар учун қандай қилиб бўлсада, бойлик орттириш ахлоқий ва маънавий қадриятлардан устун бўлиб қолади. Ушбу ҳолатларда ҳуқуқий билимсизлик эмас, балки айнан ҳуқуқий маданиятсизлик, ҳуқуқни менсимаслик, қонунга ҳурматсизлик ҳоллари намоён бўлади.

Таассуфки, ҳар доим ҳам шахснинг камол топиши исталган ижобий кўринишда бўлмайди. Аксарият ҳолларда жамият ривожидagi турғунлик, иқтисодий қийинчиликлар, инқирозли вазиятлар ёки адолатсизлик каби салбий ҳолатлар ҳуқуқий онгнинг бузилишига сабаб бўлади. Шахс хулқ-атворининг деформацияланиш шакллари юридик лаёқатсизлик (ҳуқуқий билимларнинг йўқлиги), ҳуқуққа (унинг ижтимоий муносабатларни тартибга солиш усули сифатидаги ижобий ролига) нотўғри баҳо бериш хусусиятлари, ноҳуқуқий ва гайриқонуний хулқ-атвор кўникмалари ва андозаларининг тарқалганлик даражасига кўра фарқ қилади. Шахсларнинг ҳуқуқий фаоллигига салбий таъсир кўрсатувчи омиллар қаторида, аввало, ҳуқуқий ҳаёт соҳасидаги воқеликни назарда тутиш лозим. Булар сирасига ҳуқуқ нормалари билан реал ҳаёт ўртасидаги тафовут, ҳуқуқ ижодкорлиги жараёнидаги малакасизлик, номукамаллик, ҳуқуқни қўллаш соҳасидаги тўрачилик, суиистеъмолчилик, мансабдор шахсларнинг фуқаролар

ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлашга бепарволиги, жамият аъзоларининг ҳуқуқбузарлиги ва бошқаларни киритиш мумкин.

Мазкур вазиятдан халос бўлиш учун, бугунги ҳаётий қадриятларни жамият олдида турган ижтимоий-сиёсий, иқтисодий, маданий ва маънавий вазифалардан, ҳуқуқий давлат ва фуқаролик жамиятини барпо этиш манфаатларидан келиб чиққан ҳолда шакллантириш лозим. Таълим ва тарбия тизими, маънавият ва маърифат билан боғлиқ барча муассасалар ўз фаолиятларини соф ахлоқий, юксак маънавий қадриятларни қарор топтириш ва омма онгига синдириш ва энг муҳими фуқароларнинг жамият ҳаётининг барча соҳалари, хусусан, ҳуқуқий масалалар доирасида ҳам фаоллигини ошириш вазифасига сафарбар этишлари лозим [6].

Шундан келиб чиққан ҳолда, ҳуқуқий ва демократик қадриятлар тизимини шакллантириш, ҳуқуқий тарбия ва функционал ҳуқуқий маданиятнинг муҳим вазифаси эканлигини таъкидлаш жоиз.

Хорижий давлатларда ҳуқуқбузарликларнинг олдини олишда уни турли йўналиш ва ҳудудлар бўйича махсус дастурлар орқали ташкил этишга алоҳида эътибор қаратилади. Бу жараёнда полиция ёки ички ишлар идораларининг иштироки минимал даражада бўлиб, амалга оширилаётган дастурларнинг ижроси, асосан, аҳолининг ижтимоий фаоллиги ва фуқаролик масъулиятига асосланади. Шунингдек, ушбу дастурлар ҳуқуқбузарликлар профилактикасини амалга оширишнинг классик усуллари - полиция патрули, тарғибот ва тушунтириш ишларига нисбатан анча амалий ва самарали эканлиги маълум бўлмоқда. Хусусан, Буюк Британия, АҚШ, Канада, Германия, Австралия каби давлатларда ҳуқуқбузарликлар профилактикасини амалга оширишда "Қўшнилар назорати" (neighborhood watch), "Синдирилган ойналар" (broken windows), "Жиноятчиларни тўхтатувчилар" (crime stoppers) каби дастурлар, шунингдек муайян тоифадаги шахслар, масалан болалар ва ўсмирларга мўлжалланган ёки жиноятчилик даражаси нисбатан юқори минтақаларга ("Weed&Seed", "Safety City") дастурлар самарали татбиқ этилмоқда [7].

Ўз навбатида, мамлакатимизда ҳам бу борадаги фаолиятнинг самарадорлигини ошириш мақсадида қуйидаги вазифаларга эътибор қаратиш мақсадга мувофиқ бўлади:

- жамият ҳуқуқий онги ва маданиятини юксалтириш ҳамда ҳуқуқий фаоллигини ошириш борасида давлат тузилмалари ва жамоат бирлашмаларининг кенг ҳамкорлигини таъминлаш, ушбу фаолиятни мувофиқлаштириш ва истиқболдаги вазифаларни белгилаш;

- фуқаролар билан ҳуқуқий тарғибот ва маърифат бўйича ишларни амалга оширишда оммавий ахборот воситалари, шу жумладан босма ва электрон оммавий ахборот воситалари, замонавий ахборот-коммуникация технологияларидан самарали фойдаланиш, ушбу ишга фуқаролик жамияти институтларини кенг жалб қилиш;

- ҳуқуқий тарбия ва таълимнинг фақат таълим-тарбия муассасалари томонидангина эмас, балки ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар, давлат органларининг ва корхоналарнинг (муассасалар, ташкилотларнинг), шунингдек маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг юридик хизматлари ходимлари иштирокида ҳам амалга оширилишини таъминлаш;

- аҳолининг давлат ҳокимияти ва бошқарув органлари томонидан қабул қилинган қонунлар ва қонун ости меъёрий ҳужжатларидан оммавий ахборот

воситалари орқали кенг хабардор бўлиб боришини тизимли равишда йўлга қўйиш, уларни кенг халқ оммаси орасида тарғиб этишни ташкил этиш;

жойлардаги барча корхона, муассаса ва ташкилотларда раҳбарлар, давлат хизматчилари, ходимлар ўртасида ҳар ҳафта ўтказиладиган маърифат соатларида ҳуқуқий мавзулардаги масалаларни кўпроқ тарғиб қилишга алоҳида эътибор қаратиш ва бунда ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлари ходимларининг кенг иштирокини таъминлаш;

ҳуқуқий таълим жараёнида ёшлар ҳуқуқ нормаларини идрок этишининг ўзига хос хусусиятларини эътиборга олиш. Бунда таълимнинг ҳар бир босқичида ўқувчининг ёши, воқеликни идрок этиш қобилияти ва бошқа хусусиятларини эътиборга олган ҳолда улар дуч келиши мумкин бўлган вазиятларда ҳуқуқий масалаларни ҳал этишнинг аниқ мисоллари билан етказиб бериш самара бериши мумкин;

барча босқичдаги ўқув муассасалари учун ҳуқуқий адабиётларнинг янги авлодини тайёрлаш. Бунда адабиётларнинг матни, кўриниши, машқ ва масалаларнинг берилишини замонавий таълим олувчининг хоҳиш-истаги, диди, материалларни қабул қила олиш қобилияти ва замонавий усуллар асосида тайёрланишига алоҳида эътибор қаратиш;

таълим соҳасида замонавий ахборот ва компьютер технологиялари, интернет тизими, рақамли ва кенг форматли телекоммуникацияларнинг замонавий усулларини ўзлаштириш, шунингдек бундай илгор ютуқлар фақатгина мактаб, лицей, коллеж ва олий ўқув юртларига эмас, балки ҳар бир оила ҳаётига кенг кириб бориши учун замин тайёрлаш;

мамлакатимизда ишлаб чиқарилаётган дафтарлар (12, 48, 96 варақли ва бошқа) ва бошқа ўқув қуроллари устига Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси, бола ҳуқуқларига оид нормалар, давлат рамзларини акс эттириш ва бошқалар.

Бизнинг назаримизда, юқорида қайд этиб ўтилган вазифаларнинг самарали ҳал этилиши ҳуқуқбузарликларнинг олдини олишда ҳамда фуқароларнинг ҳуқуқий саводхонлигини оширишда муҳим яҳамият касб этиши мумкин. Бир сўз билан айтганда, фуқаролик жамиятини шакллантириш ва демократик ҳуқуқий давлат барпо этиш жараёнида халқимизнинг ҳуқуқий онги ва маданиятини юксалтириш ишларини тўғри йўлга қўйиш нафақат ижтимоий зарурият, балки жамият демократик тараққиётининг муҳим шартидир. Ислоҳотларнинг бугунги босқичида жамият ҳуқуқий онги ва маданиятини, айниқса, инсон ҳуқуқлари маданиятини юксалтириш, бунинг учун эса ҳуқуқий тарғибот, таълим ва тарбия ишларида замонавий усул ҳамда воситалардан унумли фойдаланиш тез фурсатларда ўзининг ижобий самараларини бериши шубҳасиздир.

Иқтибослар/Сноски/References

---

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг "Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида" Фармони // Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2017 й., 6-сон, 70-модда, 20-сон, 354-модда, 23-сон, 448-модда, 37-сон, 982-модда; Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 31.07.2018 й., 06/18/5483/1594-сон (Decree of the President of the Republic of Uzbekistan "On strategy of further development of the Republic of Uzbekistan", Collection of the legislation of the Republic of Uzbekistan, 2017, № 6,

---

Article 70, № 20, Article 354, № 23, Article 448; № 37, Article 982, National database of legislation, dated 31.07.2018, № 06/18/5483/1594).

2. Мирзиёев Ш.М. Қонун устуворлиги ва инсон манфаатларини таъминлаш – юрт тараққиёти ва халқ фаровонлигининг гарови. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганининг 24 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги маъруза. 2016 йил 7 декабрь. – Тошкент: Ўзбекистон, 2017. – Б.9 (Mirziyoev Sh.M. The rule of law and the interests of the human being are the basis of the development of the country and the well-being of the people. At the solemn ceremony dedicated to the 24th anniversary of adoption of the Constitution of the Republic of Uzbekistan. December 7, 2016 - Tashkent: Uzbekistan, 2017. - P.9).

3. Ўзбекистон Республикасининг "Ҳуқуқий ахборотни тарқатиш ва ундан фойдаланишни таъминлаш тўғрисида"ги Қонуни // Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2017 й., 36-сон, 944-модда; Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 19.04.2018 й., 03/18/476/1087-сон, 24.07.2018 й., 03/18/486/1559-сон (Law of the Republic of Uzbekistan "On dissemination and use of the legal information". // Collection of the legislation of the Republic of Uzbekistan, 2017, No. 36, art. 944; National database of legislative acts of the Republic of Uzbekistan, dated 19.04.2018, № 3 / 18/476/1087, dated 24.07.2018, № 03/18/486/1559)

4. Ўзбекистон Республикасининг "Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар тўғрисида"ги Қонуни // Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2012 й., 52-сон, 583-модда; Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 09.01.2019 й., 03/19/512/2435-сон (Law of the Republic of Uzbekistan "On normative legal acts" / Collection of the legislation of the Republic of Uzbekistan, 2012, № 52, p. 583; National database of legislation information, 09.01.2019, № 03/19/512/2435)

5. Ўзбекистон Республикаси Президентининг "Жамиятда ҳуқуқий онг ва ҳуқуқий маданиятни юксалтириш тизимини тубдан такомиллаштириш тўғрисида" Фармони // Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 10.01.2019 й., 06/19/5618/2452-сон (Decree of the President of the Republic of Uzbekistan "On completely improvement of the system of legal mind and legal culture in society" // National database of legislative acts, 10.01.2019 y., № 06/19/5618/2452).

6. Нажимов М.К. Ҳуқуқий онг ва ҳуқуқий маданият. -Т.: ТДЮУ, 2018. - Б.27 (Najimov M.K. Legal mind and legal culture. -T.: TSIL, 2018. - P.27).

7. Нажимов М. Ёшларнинг ҳуқуқий онги ва маданиятини юксалтириш масалалари. Монография. - Т.: ТДЮУ, 2019. - Б.106 (Najimov M. Issues of raising the legal awareness and culture of young people. Monographs. - T. TSUL, 2019. - P.106).